

zelfbesturende landschappen) moest het nauwlettend in het oog worden gehouden; of dat geschiedde, werd door de BB-ambtenaren gecontroleerd. Islamieten die zich aan de letter van het Islamietisch recht wilden houden, waren met die unificatie niet steeds ingenomen: er waren er onder hen die van mening waren dat diefstal moest worden gestraft met het afhakken van de rechterhand. Het spreekt vanzelf dat adviezen van dien aard nimmer werden opgevolgd. Trouwens, alle vonnissen van inheemse rechtbanken moesten door de hoofden van het Nederlands gewestelijk bestuur goedgekeurd worden – vooral in de minder ontwikkelde delen der Buitengewesten werd een aanzienlijk deel van de werktijd der BB-ambtenaren door hun bemoeienissen met de inheemse rechtspraak in beslag genomen.

Er was dus unificatie ten aanzien van de inhoud van het strafrecht dat werd toegepast – er was géén unificatie bij de vervolging en de berechting. Afgezien van wat de exorbitante rechten mogelijk maakten, konden inheems en Vreemde Oosterlingen zonder vorm van proces in preventieve hechtenis gehouden worden, Europeanen en met hen gelijkgestelden niet. Die Europeanen en met hen gelijkgestelden verschenen bovendien bij ernstige delicten (geringere werden berecht door met de Nederlandse politierechters te vergelijken landrechters) voor de Raden van Justitie – de inheems en Vreemde Oosterlingen werden in die gevallen, één trap lager, voor de landraden gedaagd waar de waarborgen voor de rechtszekerheid geringer waren. Dat werd door de politiek-bewusten onder de inheems en Vreemde Oosterlingen als discriminatie ervaren ('is het dan wonder', schreef Snouck Hurgronje in '23, 'dat Inlanders wel eens van rassengerechtigd spreken?') – er werd herhaaldelijk en met klem tegen geprotesteerd.

Tenslotte willen wij nog opmerken dat er tussen het rechtswezen in Nederland en dat in Nederlands-Indië nog twee kenmerkende verschillen waren: in Indië werden rechters niet voor het leven benoemd en Indië kende de doodstraf; bij elk doodvonnis had de gouverneur-generaal het recht van gratie.

★

Gegeven het feit dat de Indische koloniale samenleving door drie hoofdzakelijk met elkaar samenvallende tegenstellingen getypeerd werd:

¹ *De Gids*, 1923, IV, p. 71.